ניכול כולה שית. לאו דוקא כולה שית דהא ליכא לשרוף תוך שש[א]: **ולהך לישנא דאדם טועה שעה ומשהו** ניכול עד סוף חמש. לפי' טעה בשתי שעות היה יכול להקשות ניכול עד סוף חמש [ב]שבחמש חמה במזרח ובשבע חמה במערב: **בשית חמה בי קרנתא קאי.**

הקשה ריב"ל לאמיי לר' יהודה דאמר אדם טועה חצי שעה ותלינן הטעות בשניהן אם כן אחד אומר כה' ואחד אומר בשבע אמאי עדותן בטלה כיון דאין הכירא בתחילת שש לו' יימא האי דקאמר ה' בסוף ה' והאי דקאמר ז' בתחילת ז' ועובדא הוה בפלגא דשית וטעה כל אחד חצי שעה וי"ל דהא דקאמר שית חמה בי קרנתא קאי וטעו בין תחילת שש לז' היינו חמץ דלכל מסור שבע עדות מסורה לזריזים אי נמי הך שינויא דקאמר בי קרנתא קאי לית ליה לאביי[ג]:

אימתי שלא בשעת ביעורו. פירש הקונטרס שלא בשעת ביעורו בשש ובשעת ביעורו מכאן ואילך ופריך הואיל ובשעת ביעורו השבתתו בכל דבר יימתין עד שבע ובקשה לר"ת היכי יימתין עד שבע לבערו הא אסקינן לעיל (ד' י:) דגזר ר' יהודה בשעת איסורו לבדוק דילמא אתי למיכל מיניה[ד] ועוד שעת ביעורו דמתני' היינו בשש[ה] ועוד דמנותר ליף ר' יהודה [ו]דחמץ בשריפה ונותר אחר איסורו טעון שריפה וכמו כן ממך[ז] ומפר"ת דשלא בשעת ביעורו היינו אחר שש שרוב העולם מבערין בשש כתיקון חכמים [ח] ונעשה משום דיליף מנותר[ט] והיינו לאחר איסורו אבל בשעת ביעורו דהיינו בשש[י] כיון שאינה מלוה לבערו אלא מדרבנן השבתתו בכל דבר[יא] וכן איתא בירושלמי פרק כל שעה: **ארבע** זמן **סעודה לכל היא.** לא שייך האי טעמא אלא לענין אכילה[יב] אבל לענין עדות לא[יג]: רבן

אלא בין יממא לליליא לא טעו אינשי ובדין הוא דניתיב לקמיה טפי אלא שבה' חמה במזרח ובז' חמה במערב תנן ר"מ אומר אוכלין כל ה' ושורפין בתחילת ו' רבי יהודה אומר אוכלין כל ד' ותולין כל ה' ושורפין בתחילת ו' לאביי אליבא דר"מ דאמר אין אדם טועה ולא כלום ניכול כולה שית ולהך לישנא נמי דאמר אדם טועה משהו ניכול עד סוף שית ואביי אליבא דר' יהודה דאמר אדם טועה חצי שעה ניכול עד פלגא דשית ולהך לישנא נמי דאמרת אדם טועה שעה ומשהו ניכול עד סוף ה' (אלא) אמר אביי עדות מסורה לזריזים חמץ לכל מסור ורבא אליבא דר"מ דאמר אדם טועה שתי שעות חסר משהו מתחילת ה' לא ניכול ה' חמה במזרח וז' חמה במערב אי הכי בשית נמי ניכול אמר רב אדא בר אהבה שית יומא בקרנתא קאי ורבא אליבא דר' יהודה דאמר אדם טועה ג' שעות חסר משהו מתחילת ד' לא ניכול ה' חמה במזרח ושבע חמה במערב וכל שכן ד' אי הכי בה' נמי ניכול [ט]תרגמה אביי אליבא דרבא עדות מסורה לזריזים חמץ לכל מסור ורבא אמר לאו היינו טעמא דרבי יהודה אלא רבי יהודה לטעמי' דאמר [כ]אין ביעור חמץ אלא שריפה ויהבו ליה רבנן שעה אחת ללקוט בה עצים איתיביה רבינא לרבא א"ר יהודה אימתי שלא בשעת ביעורו אבל בשעת ביעורו השבתתו בכל דבר אלא אמר רבא [א]גזירה משום יום המעונן אי הכי אפילו בארבע שעות נמי לא ניכול אמר רב פפא ד' זמן סעודה לכל היא ת"ר [ב]שעה ראשונה מאכל לודים שניה מאכל ליסטין שלישית מאכל יורשין רביעית מאכל פועלין חמישית מאכל תלמידי חכמים ששית מאכל כל אדם והאמר רב פפא רביעית זמן סעודה לכל היא אלא איפוך [ג]רביעית מאכל כל אדם חמישית מאכל פועלים [ג]ששית מאכל תלמידי חכמים מכאן ואילך כזורק אבן לחמת אמר אביי לא אמרן אלא דלא טעים מידי בצפרא אבל טעים מידי בצפרא לית לן בה אמר רב אשי כמחלוקת בעדות כך מחלוקת בחמץ פשיטא היינו הך דאמרינן הא קא משמע לן [ד]שינויי דשנינן שינויא הוא ולא תימא תנאי היא [ה]אמר רב שימי בר אשי לא שנו אלא בשעות אבל אחד אומר קודם הנץ החמה ואחד אומר אחר הנץ החמה עדותן בטילה פשיטא אלא [ו]אחד אומר קודם הנץ החמה ואחד אומר בתוך הנץ החמה עדותן בטילה הא נמי פשיטא מהו דתימא תרוייהו חדא מילתא קאמרי והא דקאמר בתוך

חמש לשבע כדקאמר חמש חמה במזרח כו' והאי דקאמר תוכן כל חמש ר' יהודה לטעמיה דאמר באידך פירקין (דף כח.) אין ביעור חמץ אלא שריפה הילכך אסרו רבנן באכילתו כדי שיהא לו פנאי ללקט עצים בינתיים ואי שרית ליה כל חמש אינו זוכר אבל עכשיו דתלי ליה רמי אנפשיה ומדכר וללקט: **לימסי.** אני אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה: **שלא בשעת ביעורו.** בתחילת שש וכל שש דאכתי מדאורייתא שרי (ה) אבל בשעת ביעורו בשעת שהוא מוחזר מן התורה השבתתו בכל דבר וטורח זה למה אם אין לו עצים יימתין עד שעת ביעורו וישבתינו בכל דבר: **יום המעונן.** שאין חמה זורחת ואין יכולין לבדוק בחמה: **זמן סעודה לכל היא.** והכל בקיאים בה: לודים ולסטים רעבתנים הן אלא שהליסטים נעורין כל הלילה וישנים שחרית שעה ראשונה ואוכלין בשניה: **יורשין.** לאו משום רעבתנות אלא הואיל ולא עמלו בו: **כמחלוקת.** דרבי מאיר ור' יהודה בעדות משום דלרבי יהודה טעי אינשי טפי כך מחלוקת בחמתיתין נמי בחמץ משום דלר' יהודה טעי אינשי טפי ובין לר' מאיר ובין לר' יהודה דלא מרחקי כולי טעותא כדאמרן בעדות למר שתי שעות ולמר שלש שעות (ו): **משום שינוייא דשנין.** חמץ לכל מסור דלא תימא תנאי היא כי קשיא לך מתני' דסנהדרין ומתני' דהכא לא תימא תנאי היא אליבא דר' מאיר ור' יהודה דתנאי דמתני' סבר לר' מאיר הא טועה שעה אחת ולר' יהודה אדם טועה שתים ותנא דסנהדרין סבר לר"מ אדם טועה שתים ולר' יהודה שלש אלא דאי מחלוקת של שם כך הוא כאן אלא משום דחמץ לכל מסור הוא. א"נ כי קשה לך לר' יהודה דאמר התם אין טעות בין חמש לשבע משום חמה והכא אמר טעו לא תימא תנאי היא אלא כטעמו שם כך טעמו כאן אלא שחמץ לכל מסור אי נמי משום יום המעונן: **לא שנו.** הך דסנהדרין אלא שהעידו על השעות אבל הוליאו בפיהם שם הנץ החמה אין כאן טעות אלא כזב: **בתוך הנץ.** כשמתחיל הנץ:

הלכה

עין משפט נר מצוה

צא א מיי' פ"ג מהל' חמץ הלכה ט:
צב ב טוש"ע או"ח סי' קס:
ג [טוש"ע שם]:
צג ד מיי' פ"ב מהלכות עדות הלכה ה סמג לאוין טו:

רבינו חננאל

ואקשינן ממתני' אמאי תאני ר' מאיר אוכלין כל חמש ושורפין בתחלת שש, לאביי דאמר אין אדם טועה ולא כלום יאכל עד סוף שש, דהא קיימא לן אך חלק מחצי היום איסורו של חמץ, וללישנא אחרינא דאביי כו'. ולרבא אליבא דר' מאיר דאמר אדם טועה שתי שעות, מתחלת חמש לא יאכל, למה אמר רבי מאיר אוכלין כל ה', וכן לר' יהודה מתחלת ד'. ופרקי' בהא אליבא דר' יהודה, הא אוקימ' לגבי עדות דלא טעי אינש בין שעה ה' לו', דבה' חמה במזרח ובו' חמה במערב, וכל שכן ד' דודאי לא טעי בו'. ואסיקנא תרגמה אביי בין לדידיה בין אליבא דרבא עדות מסורה לזריזין, חמץ לכל מסור, ולפיכך עבדו רבנן הרחקה. ואתא רבא לאוקומי טעמא דר' יהודה משום דקסבר אין ביעור חמץ אלא שריפה, ונדחו דבריו ואוקמה גזרה משום יום המעונן. אסקינן במחלוקת דר' מאיר ור' יהודה בעדות, דמשום טעותן היא, כך מחלוקת בחמץ, קמשמע לן דשנויא דשנין שנויי ניהו וסמכינן עלייהו. אמר רב שימי בר אשי, לא שנו דטעו אלא בשעות, כלומר אחד אומר כך וכך שעה ביום, [ואחד אומר כך וכך שעה ביום] אבל אחד אומר קודם הנץ החמה, ואחד אומר אחר הנץ החמה עדותן בטלה, כי עדות מכחשת היא, וכענין הזה פירשנו למעלה כי בכל מקום שהטעות דחויה, העדות בטלה היא.

מסורת הש"ס

א) [בפת נכ: וש"נ], ב) [נקמן נפ. מ: תמורה לד.], ג) בפת י. [ע"ש], ד) [כתובות לח:], ה) סנהדרין מב., ו) [לעיל יא:], ז) [נקמן מ:], ח) [בפ].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ניכול וכו' למה להו דעבוד: (ב) ד"ה אימתי וכו' מלאוריי"ת שרי הס"ד: (ג) ד"ה ממחלוקת ול"ה משום הד"ל: (ד) תוס' ד"ה אימתי וכו' תכמים וטעמם משום:

מוסף רש"י

לודים. אומה שקורין קנליי"ם ואוכלי אדם הן והם רעבתנין (שבת י.). יורשין. יוכלי הון רב שלא עדמו בו ואין עסוקים ודואגין לאוכל אחר מזונות ועסוקן במלאכה (שם). מזורק אבן לחמת. קשה לגוף, ולי נראה לא יאכל ולא יפה (שם). **לא שנו אלא בשעות.** דמר סבר טעי אינש אבל מר סבר לא טעי טולי האי (סנהדרין מב.). **אבל אחד אומר קודם הנץ החמה.** סימן מוכחת הוא ואין לטעות בהנץ החמה בתוך שהיא זוכחת (שם).

מוסף תוספות

א. קודם שיכנס בחיובא דאורייתא. תוס' שאלת. ב. דבין חמש לשבע לא טעי אינשי. שם. ג. [ד]לאביי בין סוף ה' לפלגא דשית. שם. ד. הוא הדין נמי שלא לשרפו מהך גזירה. תוס' הרא"ש. ה. וה"נ יש לו להיות כן. תוס' שאלת. ו. אבל קודם איסורו לא. שם. ז. שאז רגילים העולם לבערו. תוס' הרא"ש. ח. והכי פריך, א"כ אמאי יהבינן ליה שעה אחת ללקט בה עצים, הא בשש מצי לבערו, דהשבתתו בכל דבר. תוס' ר"פ. ט. דרמי אנפשיה זמן אכילתו. תוס' הרא"ש. י. וטעי שפיר בין הביעית לאחרות. תוס' ר"פ.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ה. וגשל, © כל הזכויות שמורות

הלכה כר' יהודה. דמולין כל חמש: **וגימא הלכה כר' מאיר.** דאוכלין כל חמש דהא סתם לן תנא כוותיה דתנן כל שעה שמותר לאכול מאכיל לבהמה לחיה ולעופות דמשמע כשאינו מותר לאכול אינו מאכיל ואי רבי יהודה הא איכא חמש דאינו אוכל ומאכיל אלא שש ומשעה שאינו אוכל אין מאכיל: **משום דקשיא מותר.** בפרק כל שעה[ט] מקשינן כל שעה שאוכל מאכיל מיבעי ליה ומותר משמע כל שעה שמותר אדם אחר לאכול מאכיל זה האסור לאכול ומדוחקא דהא קושיא אוקימנא כרבן גמליאל והכי קאמר כל שעה שמותר כהן לאכול בתרומה מאכיל ישראל חולין לבהמה אלמא סתמא לא כר"מ היא: **רבן גמליאל.** במתני': **ולא מכריע הוא.** כדפריש[ת] לקמן בפירקין (ד' כח.) דאין הכרעת דעת אליעזר מכרעת והא הכרעת דעת אליעזר היא דהא ר"מ ורבי יהודה לא חייבי דייהו שייך חילוק בין זמן תרומה לזמן חולין כלל דאי הוה תנן ר"מ אומר אחד חולין וד' תרומה כל חמש ר' יהודה אומר ג' חולין ואחד תרומה כל ארבע ורבן גמליאל אומר חולין כל ארבע תרומה כל חמש הויא הכרעה אבל השתא דאינהו לא אדכור תרומה וחולין כלל ולא גלו דעתם שיהא שום רמז דין לאחלן ביניהם לא הכרעה היא אלא דעת אליעזר: ה"ג **ואיכעיא אימא רב דאמר כי האי תנא.** דקבע הלכתא כרבי אלעזר ברבי יהודה דאמר אפי' תרומה כל ארבע ותו לא דקתני דקבעו הלכה כמותו: **פלוגיות.** ספק עומאות ספק טהורות: **מזון שתי סעודות.** ולא שלש דכל שלש סעודות דשבת ערבית שחרית ומנחה וערב פסח אסור לאכול מן המנחה ולמעלה: **טהורות לא ישרפו.** כלל הואיל ולא הגיע זמנן לבער ואע"פ שיש לו שיור[ת] כדי לאנשי ביתו של כהן שמא ימלא כהנים אורחים שיאכלום ולא נפסיד תרומה בידיים ואם לא ימצא יאכילום למחר לכלבי כהנים או יבטלם בלבו: **כבר נקשו ולא מצאו.** כלומר כל מה שיש לו לנקש כבר ביקש דהא בשבת לא יבואו אורחים וכבר יודע ובקי הוא באותן שבעיר מי יבוא אצלו: **גנו.** לשון מלון. שמא בתוך התחום ליש כהנים אורחים הלילה ויבואו למחר: **אף לדבריכם.** דמיישינן לשמא אמאי לא פלגינהו אלא בטהורות אף תלויות לא ישרפו קודם זמנן שמא יבוא אליהו היום או מחר קודם זמן ביעורן ויטהרם ויאמר לא נגע בהן טומאה ויאכלום: **לא בערבי שבתות כו'.** היום ערב שבת ולמחר ערב יום טוב: **מפני הטורח.** שיש להן לעסוק בסעודות שבת ויטרדו בו: **מאי ולא אפי' לאכול.** בכל דברי קבעו כמותו ואף במה שקבע זמן האכילה עד ד' שעות ואפי' בתרומה: **לא לבער.** הא דקבעו כמותו לא איירי באכילה אלא בביעור שהיו חבריו חולקין עליו אלא יבערו טהורות עד למחר קבעו דשורפין מערב שבת בשלשה עשר אבל בשיור לעולם אימא לך כדי לאכול עד חמש שעות והיא בכלל: **דיסקייה.** שתי מלות מורכבות שתי שקיש אחמתא של עור: **ונקבוה עכברים.** והיה נחסר וארבעה עשר ביומן היה וחמץ בזול ובא לפני רבי לידע אם ימכרוהו מפני חסרונו של מפקיד: **המפן.** שמא יבא ויאכל בעליו: **חמישית.** דמהשתא הו לא אכיל ליה: **אמר לו לא ומוכרן בשוק.** בעוד שהוא מותר בהנאה: **לא ישראל.** וכרבי מאיר והכי קאמר ליה אי שהיתו הא שעתא לא משכחת ישראל דזבין ליה: **ישקליה לנפשיה.** ויאכלנו ויתן דמיו לבעליו למה לו לטרוח וילך בשוק אחרי שנותן לו רשות למכור: **פורטין.** פרוטות של נחשת שגבו לצדקה וכשמשהין אותם מחלידות צריך לפורטן בכסף: **המחוי.** מאכל לחם ומיני מאכל שגוזין לאכול: **ואין מוכרין לעצמן.** שמא יחסדוס שלקחום בזול: **כפירוש אמרת לן רו'.** רב יוסף אמר תלמודו ולאחר זמן כשהיה מחליף דבריו היו מזכירין אותו תלמידיו כך לימדתנו בלשונה: **כמאן אזלא הא דרבי.** שהוה למכור פקדון מפני שאבד: **אבודין.** נחסרין והולכין:

בתוך הגץ החמה בגילוי' הוה קאי וזהרורי בעלמא הוא דהוא קא משמע לן אמר רב נחמן אמר רב הלכה כרבי יהודה אמר ליה רבא לרב נחמן ונימא מר הלכה כר' מאיר דסתם לן תנא כוותיה דתנן [ט]כל שעה שמותר לאכול מאכיל ההיא לאו סתמא הוא משום דקשיא [י]מותר ונימא מר הלכה כרבן גמליאל דהוה ליה מכריע א"ל רבן גמליאל לאו מכריע הוא טעם דנפשיה קאמר ואיבעי' אימא רב דאמר כי האי תנא [יא]דתני' ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת ושורפין תרומות טמאות תלויות וטהורו' ומשיירין מן הטהורו' מזון שתי סעודות כדי לאכול עד ד' שעות דברי רבי אלעזר בן יהודה איש ברתותא שאמר משום ר' יהושע אמרו לו טהורות לא ישרפו שמא ימצאו להן אוכלין אמר להן בבר בקשו ולא מצאו אמרו לו שמא חוץ לחומה לנו אמר להם לדבריכם אף תלויות לא ישרפו שמא יבא אליהו ויטהרם אמרו לו [יב]כבר מובטח להן לישראל שאין אליהו בא [יג]לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים טובים מפני הטורח אמרו לא זזו משם עד שקבעו הלכה כרבי אלעזר בן יהודה איש ברתותא שאמר משום רבי יהושע מאי לאו אפילו לאכול [יד]אמר רב פפא משמיה דרבא לא לבער ואף ר' סבר להא דרב נחמן דאמר רבין בר רב אדא [טו]מעשה באדם אחד שהפקיד דיסקיא מלאה חמץ אצל יוחנן [טז]חקוקאה ונקבוה עכברי' והיה חמץ מבצבץ ויוצא ובא לפני רבי שעה ראשונה אמר לו המתן שניה אמר לו המתן שלישית אמר לו המתן רביעית אמר לו המתן חמישית א"ל צא ומוכרה בשוק מאי לאו [יז]לנכרים כרבי יהודה אמר רב יוסף לא לישראל כרבי מאיר אמר ליה אביי אי לישראל נישקלי' לנפשיה משום חשדא [יח]דתניא [יט]גבאי צדקה שאין להם עניים לחלק פורטין לאחרים ואין מוכרין לעצמן משום תמחוי שאין להם עניים לחלק מוכרין לאחרים ואין מוכרין לעצמן משום שנאמר [כ]והייתם נקיים מה' ומישראל אמר ליה רב אדא בר מתנה לרב יוסף בפירוש אמרת לן צא ומוכרן לנכרים כרבי יהודה אמר רב יוסף כמאן אזלא הא שמעתא דרבי כרשב"ג [כא]דתנן [כב]המפקיד פירות אצל חבירו אפילו הן אבודין לא יגע בהן רשב"ג אומר מוכרן בב"ד מפני השבת אבידה אמר ליה אביי ולאו איתמר עלה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן [כג]לא שנו אלא

בכדי

רבן גמליאל לאו מכריע הוא. וקשה לר"י דלימא הלכה כר"ג דסתם לן תנא כוותיה בפ' כל שעה (לקמן כח.) מדקתני מותר ואפי' אם מספקת ליה אם יש לדקדק בלשון מותר אם לאו מ"מ נימא הלכה כר' מאיר או כרבן גמליאל דמתה נפקא הייא דכל שעה כתב מייניהו אתו[א] וי"ל דאתיינעית אימא סמיך ודין הכרעה אפרש בסוף פירקין בע"ה:

ושורפין תרומות טמאות ותלויות וטהורות. [ב]אפילו אם נאמר דאסור לשרוף טהורות משום דכתיב (במדבר יח) את משמרת תרומותי כמו שאסור לטמאם הכא שרי אע"ג דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי ואין צריך לשורפה מכל מקום כיון דסופה ליאסר ולילך לאיבוד[ג] שרי לשורפה כמו לטמאותה דשרי ר' מאיר[ד] בסוף פירקין לשרוף טמאה עם הטהורה[ה]: **ומשיירין** מזון שתי סעודות.

וכ"ש בחולין שאוכליהן מרובין דמשיירין כדמשמע בתוספת'[ו]: **מאי לאו לנכרים.** להכי משמע לנכרים דאי לישראל לישקול לנפשיה כדפריך אביי בסמוך. בירושלמי גרס לא ומוכרה בבית דין בשוק משמע אע"פ שנתן לו רשות רבי שהיה אב"ד למכור אפי' הכי צריך ב"ד בשעת מכירה כדי לשומן ות"ת מ"ש מאלמנה דמוכרת לאחרים אלא בב"ד ובב"ד יכולה לעכב אפילו לעצמה דאמר בכתובות (ד' נח. וסס) אלמנה שאמה לעצמה לא עשתה ולא כלום דאמר מאן סס לך משמע דבבית דין יכולה לשום וקאמרינן נמי התם הטוח נגדל דאפקידו גביה כיסתא דיתמי אזל שמה לנפשיה לסוף אייקר אמר ליה מאן סס לך[ז] וי"ל דמוכרת אלא בבית דין משום חיגא וגבי כיסתא דיתמי דיכול לעכב לעצמו היינו דוקא בדיעבד[ח] ס"ג גבי יתמי בית דין עצמן הן המפקידים ולכך יכול לעכב לעצמו על פיסס אבל פקדון של אחרים לא והא דאמר באלו מציאות (ב"מ כח:)[ט] סס דמיסס ומניחן[י] גבי מציאה התם ליכא מאד שהרי הוא מחזיר אבידה:

בכלי

הלכה כר' יהודה. [א]מר' פ"ג מהל' ממון ומלוה הל' ג ד סמג עשין לו טוש"ע או"ח סי' תמד סעיף א:

צה ב ג. מיי' פ"ז מהל' שלוה הל' ג' טוש"ע או"ח סי' תמג סעיף ב טוש"ע ח"מ סי' לנ סעיף ז: [ב]כ אלפס ב"מ פ"ג דף פ"ח):

צו ד. מיי' פ"ט מהלכות מתנות עניים הלכה יא סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סי' רמ סעיף ב:

צז ה ו. מיי' פ"ז מהל' שלוה הלכה ז סמג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' לנ סעיף נז:

תורה אור השלם

1. וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי יְיָ וְאַחַר תָּשֻׁבוּ וּחְיִיתֶם נְקִיִּם מִיְּיָ וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהָיְתָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם לַאֲחֻזָּה לִפְנֵי יְיָ:

במדבר לב כב

גליון הש"ס

גמ' אמר ר"פ משכיח **הרבא לא לבער.** כעין זה תענית י"ח ע"ב מנחות ל"ב ע"ב:

רבינו חננאל

אמר רב נחמן אמר רב הלכה כר' יהודה. ואע"ג דלאכילת חמץ משמע, כיון דאמרינן כמחלוקת בעדות כך מחלוקת בחמץ, ושניהא דשניגן שיניא הוא, ממילא שמעינן דהלכתא נמי כר' יהודה בעדות. **אמר ליה רבא ונימא מר הלכה כר' מאיר,** שהרי שנינו סתמא כל שעה שמותר לאכול מאכיל כוותיה דר' מאיר, אמר ליה לא עמדה ההיא סתמא כר' מאיר, דאי הות כר' מאיר כל שעה שאוכל מאכיל כבעי לי' למיתנא ונדחת. ור"ג נמי לאו מכריע הוא, דהא ר"ג קרים טובא, ואין ראשון מכריע לדברי אחרון. ועוד אין ר"ג ור"מ דבריהם שוין, דהא ר"ג לא התיר בחמץ אלא תרומ'[ה]. הלכך לא אמרינן מכריע הוא לדחות דברי ר' יהודה ולקיים דברי ר' מאיר אלא טעמא דנפשיה קאמר. **איבעית אימא רב דאמר כי האי תנא דתאני ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת, ומשיירין בטהורות מזון שתי סעודות כדי לאכול עד ארבע שעות דברי ר' אלעזר בן יהודה איש ברתותא וכו'.** ודחה רב פפא משמא דרבא ואמר לא קבעו הלכה כמותו אלא בלבער בלבד, שאמר מבערין את הכל מלפני השבת. ואמרינן ואף רבי סבר דהלכתא כר' יהודה, מההוא מעשה דאפקיד ההוא גברא דיסקיא מלאה חמץ אצל ר' יוחנן חקוקה ולא התיר לו ר' למכרה אלא שעה חמישית, ואסקינן משמא דרב יוסף כי שעה חמישית התיר לו למכרה לגרים כר' יהודה.

מוסף תוספות

א. דאי לא דייקינן מותר סתם לן תנא כר' מאיר ואי דייקינן ליה סתם לן כרבן גמליאל. מי' הר"ן. **ב.** כתב הר"ן במי'. מכאן דקדק הרב רבינו אפרים ז"ל דמדאורייתא שרי למישרף תרומה וכו'. דמשמעת תרומותי לא משמע אלא שלא יטמאנה, דא"א דמדאורייתא אסור לשורפה. היכי תיקון רבנן למישרף תרומה וכו'. ולאו ראיה היא וגו'. **ג.** דאין שייך ליזהר בשמירתה. תוס' שלנן. **ד.** [ואף ד]ע"כ לטמאה מיהא מיתסר מדאורייתא. **סס.** ה. ב"י"ד שחל להיות בשבת. **סס.** ו. משמע דבב"ד יכול לשום. תוס' ב"מ לב. **ז.** דמשום חשד לא מהדרינן עובדא. תוס' ב"מ **סס.**

ח) [לקמן כח., **ט)** [סס], **י)** [לקמן כ: מט.], **יא)** [לקמן מג.], **יב)** [נע' תוס' עירובין מג.; **יג)** ר"מ בפי"ש דהסמ"ן], **יד)** [נע' תוס' לעיל נ: ד"ה תקוקאה], **טו)** ב"מ לח. ב"ב מ.), **טז)** ב"מ סס, **יז)** [לקמן כא.], **יח)** [נדרים מא.], **יט)** [פ"ג ה"ט], **כ)** [וע' סס לב. כתוס' ד"ה ב"ד], **כא)** [לקמן מא.], **כב)** [נדרים מא.], **כג)** [ב"מ לח.].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה טהורות וכו' שיור לאנשי ביתו של כהן דשמא פל"ל ומיכא כדי נמתק: **(ב)** תוס' ד"ה מאי לא וכו' ומניחן **התם** גבי מציאה ליכא תאד כל"ל:

מוסף רש"י

בגלוייי. אינשטנר"ל בלע"ז (תענית ג: גיליהי, ובתוס' שם זריחת הגילה). **כל שעה שמותר לאכול מאכיל.** לחזקיה אשטרין, דתילוק הא משעה אחינו מותר לאכול אינו מותר לאכיל (לקמן כא.). **מבערין את הכל מלפני השבת.** כין חולין כין תרומה, חוץ מכדי אכילתו לשבת, אבל כל מה שעתיד לבער יבער (לקמן מס.). **לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים טובים מפני הטורח.** שמתיחן לרבי שבת והולכין להקביל פניו (שרובין מג:). **פורטין לאחרים.** מחליפין פרוטות נחשת בפלגי כסף מפני שהפרוטות מתעפשות ונפסלות (ב"מ לח. ובע"ז ב"ב ח:). **ואין פורטין לעצמן.** כן יחסדוס שפורטים בזול (שם). **תמחוי.** מאכל שנותן מבעלי בתים לתלק לעניים בכל יום (ב"מ לח.). **אפילו הן אבודין.** ע"י עכברים או ריקבון, **לא יגע בהן.** למוכרן (ב"מ לח.).

מוסף תוספות

א. דאי לא דייקינן מותר סתם לן תנא כר' מאיר ואי דייקינן ליה סתם לן כרבן גמליאל. מי' הר"ן. **ב.** כתב הר"ן במי'. מכאן דקדק הרב רבינו אפרים ז"ל דמדאורייתא שרי למישרף תרומה וכו'. דמשמעת תרומותי לא משמע אלא שלא יטמאנה, דא"א דמדאורייתא אסור לשורפה. היכי תיקון רבנן למישרף תרומה וכו'. ולאו ראיה היא וגו'. **ג.** דאין שייך ליזהר בשמירתה. תוס' שלנן. **ד.** [ואף ד]ע"כ לטמאה מיהא מיתסר מדאורייתא. **סס.** ה. ב"י"ד שחל להיות בשבת. **סס.** ו. משמע דבב"ד יכול לשום. תוס' ב"מ לב. **ז.** דמשום חשד לא מהדרינן עובדא. תוס' ב"מ **סס.**

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

בכדי חסרונן. פ״ה כדרך חסרונם של פירות וקשה לר״י ז״ל מ״ט דרשב״ג דאמר מוכרן בב״ד ואורי״א דמייתי דתסר בחדש אחד יותר ממה שחסרון עולה לחדש וקרי בכדי חסרונן לפי שעדיין לא נתחסרו יותר מכדי חסרון העולה לשנה כדמפר׳ בהמפקיד (ב״מ מ.) לחטין ולאורז תשעה חצאי קנין לכור אבל אם נחסרו יותר ב ד״ה מוכרן בב״ד:

אמר רחבא אמר רבי יהודה. לפי שהיה רבו מובהק קרי ליי׳ ר׳ ג:

אין מביאין תודה אחרת. פ״ה ואומו לחם פודים ויוצא לחולין ויקח בדמים תודה אחרת או לחם לתודה אחרת ואין נראה כיון דלחם גופיה לא חזי לתודה אחרת ד דמים נמי לא חזו לתודה אחרת דמאי שנא ופרק התודה (מנחות פ.) אמר בהדיא הפרים מעות ללחמי תודה ומיומתו אין מביא בהן תודה אחרת ה ואע״ג דהדמים אסורים פריך שפיר ומיפרקינהו ו דשמא תמצא תודה שאבדה ח״נ ב״ד ויפרקינהו בשוה פרוטה דלכתחלה יכול לחלוץ שוה מנה על פרוטה כשאין הפסד להקדש ז כדמוכח בערכין (ד׳ כט.):

אלא לעולם שנשחט עליהן הזבח. אומר ריב״א דהשתא הדר ביה ממה שאמר כשירות היו דביי״ג איירי שנשחט הזבח כדאמר לעיל אין מביאין תודה בי״ד והשתא מיפקלו טפי שנשפך הדם וגם נפקלו בלינה ולכך מעמיד בנשפך הדם שהטעם הראשון שאמר רבי חגיגא מתוך שהן מרובות נפקלות בלינה נראה לו דוחק לאין יתכן דמפני ריבוי שלהן לא יצא אוכלים הא מותרין לזרים ובירושלמי רבי חגיגא גופיה משני הא׳ שיעור דגרם התם רבי חגיגא אומר פסולות היו מפני שהיו ממהרים להביא תודותיהן מפני חמץ שבתודות ואי אפשר שלא יפסד דמה של אחת מהן והן נפקלות מדקאמר מפני שממהרין משמע דביי״ג מייתי דכולם היו מביאין ט: **שחטן שלא לשמן ונזרק דמן שלא לשמן.** נראה נזרק דמן שלא לשמן לאו דוקא דהוא הדין אם נזרק לשמן י:

הלחם קדוש. דהתכלת (מנחות דף מז.) איכא מאן דאמר קדוש לתפוס פדיונו ולא בעי למימר שיצא לחולין אלא תופס פדיונו ואינו יוצא לחולין דאל״כ אכתי תיקשי וליפרקינהו:

כל העומד לזרוק בזרוק דמי. וא״ת זרק דמן שלא לשמן נימא נמי כזרוק דמי ואמאי קאמר רבי אלעזר ב״ר שמעון דאינו קדוש וי״ל דיין שעקרן מלשמן גרע מנשפך הדם י ואיגליא מלתא דלא הוי כזרוק בשעת קבלה וקשה בנפרק המנחות והנסכים (מנחות קב.) אמר פיגול בזריקה מטמא עומתת אוכלים בי״ש משום דכל העומד לזרוק דמי יא ודוחק לחלק בין פיגול לשלא לשמו וי״ל דלגביה גופיה דזבח חשיב כזרוק אע״ג דפיגול בזריקה אבל לגבי דבריס המתקדשים עם הזבח כגון לחם לא חשיב כזרוק כשנעשה הזריקה שלא בהכשר:

כשירות היו. וא״ת מאחר דכשירות היו אמאי משהין אותן עד שעת איסור וי״ל דהיינו ט (כרשב״ג) דאמר לעיל (ד׳ יא:) תרומה כל חמץ ולחמי תודה כתרומה והיו נוטלים אתתרומה בסוף ממש יב וכן משמע בירושלמי יג:

בכדי חסרונן אבל יותר מכדי חסרונן מוכרן בבית דין וכל שכן הכא דהא פסידי לגמרי: ועוד אמר ר׳ יהודה שתי חלות כו׳: תני תנא קמיה דרב יהודה על גב האיצטבא א״ל וכי להצניעא הוא צריך תני על גב האיצטבא ט אמר רחבא אמר ר׳ יהודה א הר הבית סטיו כפול היה ב תניא נמי הכי הר הבית סטיו כפול היה רבי יהודה אומר איסטווניות היתה נקראת סטיו לפנים מסטיו: פסולות וכו׳: אמאי פסולות אמר רבי חנינא מתוך שהיו מרובות נפסלות בלינה דתניא ג אין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה פשיט׳ אמר רב אדא בר אהבה הכא ד ב״ד עסקינן וקסבר ה אין מביאין קדשים לבית הפסול וכולי עלמא בשלשה עשר מייתי להו ומתוך שהן מרובות נפסלות בלינה משום ר׳ ינאי אמרו כשירות היו ואלא אמאי קרי להו פסולות שלא נשחט עליהן הזבח ונשחוט שאבד הזבח ונייתי זבח אחר ונשחוט דאמר זו תודה וזו לחמה וכדרבה דאמר רבה ו אבד הלחם מביא לחם אחר אבדה תודה אין מביא תודה אחרת מ״ט לחם גלל תודה ואין תודה גלל לחם וניפרקינהו ונפקינהו לחולין אלא לעולם שנשחט עליהן הזבח ונשפך הדם וכמאן כרבי דאמר רבי ז שני דברים המתירין מעלין זה בלא זה דתניא ח כבשי עצרת אין מקדשין את הלחם אלא בשחיטה ביצד שחטן לשמן וזרק דמן לשמן קידש הלחם שחטן שלא לשמן וזרק דמן שלא לשמן לא קידש הלחם שחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן לחם קדוש ואינו קדוש דברי רבי ר׳ אלעזר בר״ש אומר לעולם אינו קדוש הלחם עד שישחוט לשמן ויזרוק דמן לשמן אפי׳ תימא ר׳ אלעזר ברבי שמעון הכא במאי עסקינן כגון ט שנתקבל הדם בכוס ונשפך ור״א בר״ש סבר ליה כאבוה י דאמר כל העומד לזרוק כזרוק דמי תנא משום רבי אלעזר אמרו כשירות היו כל זמן שמונחות כל העם אוכלין ניטלה אחת מהן תולין לא אוכלין ולא שורפין ניטלו שתיהן התחילו כולן שורפין תניא אבא שאול אומר שתי

בדמים יקח תודה או לחם תודה אחרת: **ואין תודה גגל לחם.** שהיא עיקר: **ונפרקינהו.** דלכל זמן שלא קידשו לגופן יש להם פדיון והואיל ויש להם תקנה בכך למה אנו מספידין קדשים: **אלא לעולם שנשחט עליהן הזבח.** דשוב אין להן תקנה: **וכגון שנשפך הדם.** ומיהו עדיין אינן טעונות שריפה ואריכות לעבר עורתן דתנן בכילד צולין (לקמן פב. ט) כל שפסולו בגופו ישרף מיד בדם ובבעלים תעובר עורתו ויצא לבית השריפה ואפ״ה מזלזלין בהו ויהבינן להו התם: **כמאן.** קאמרת דבשחיטה לתודה קדוש גופו שלא לפדות עוד: שחיטה וזריקה הן מתירין את הזבח ואת התלוי בו: **מעלין.** מעלין אותו מעלה אחת ליקדש בגופו ואע״פ שאינו ניתר עד שתבוא השניה: שתי הלחם של עצרת תלויין בשני כבשי שלמים דכתיב (ויקרא כג) ושני כבשים בני שנה לזבח השלמים והניף הכהן אותם על לחם הבכורים תנופה לפני ה׳ וגמרינן להו מלחמי תודה שאין הבכורים תנופה לפני ה׳ **קדוש.** ליפסל ביוצא ושלא יפדה עוד: **ואינו קדוש.** ואינו ניתר באכילה ואף על פי שהכבשים עצמן מותרין דקיימא לן [זבחים כ.] כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשירין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה ותניא בפרק שני דביצה (ד׳ כ:) כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן הדם יזרק והבשר יאכל איהו הוא דמתאכלי כשלמים בעלמא אבל לחם כיון דכבשים אין שמן עליהן דהא לא עלו לשם חובה אלא שם שלמי נדבה עליהן מי יתירנו: **לאבוה.** בע״ק בפרק מרובה (ד׳ עו.): **העומד לזרוק.** שאינו ממוסר אלא זריקה: **כזרוק דמי.** לחול עליו כל שם פסול קדשי קדשים אבל לאיתרויי לא מישתרי עד דזריקה:

שתי

דאמר כל העומד ליזרק כזרוק דמי. משום ר׳ אלעזר אמרו כשרות היו, כל זמן ששתיהן מונחות הכל אוכלין וכו׳.

מסורת הש״ס

א) לקמן נב: פוסה מה. ברכות לג:, **ב)** [פנינו לפנים מקמינו כלי״ל], **ג)** ביצה יט:, **ד)** [ביצה שם: [לקמן לח:] זבחים עה. בכורות ס: נדה נ:], **ה)** מנחות פ. וש״ס שלי״ל ר׳ אבא, **ו)** [מנחות עט.], **ז)** יומא קד: מנחות מז. ולף עב: (יבמות קה:), **ח)** ב״ק עו: [מנחו׳ עט: קב: כריתות כד: תמורה כב:], **ט)** [ויקרא ז], **י)** אלו, **כ)** [דברים יב], **ל)** [ולקמן לד:], **מ)** דף מז., **נ)** [ש״ל כל״ג],

מוסף רש״י

סטיו כפול היה. אצטבאות זו לצנים מזו בהיקף עגול ליצד שם (ברכות לג. ובנייר״ז לקמן נב:) אצטבאות מקיפות אותו ואצטבאות אחרים היקף לצנים מהיקף (סוכה מה.). **מפני חמץ שבה.** על תנות לחם חמץ וגו׳ (ביצה יט.). **אין מביאין קדשים לבית הפסול.** שממעט זמן אכילתן, שאינו יכול לאכול חמץ אלא עד חרבע שעות, ומתוך כך חמץ שבה בא לידי איסור (שם). **זו תודה וזו לחמה.** אע״ג דלא אמר עני, אם אבד הלחם מביא לחם אחר, דכיון דאמר זו תחמיר זו תחמיר דבלחמה, וכל זמן שעיקר הזבח קיים מייב בלחמה (מנחות פ.). **מביא לחם אחר.** על תודה זו (שם בת״י). **אין מביא תודה אחרת.** על לחם זה, אלא אבדה תודה אבדה הלחם (שם). **מאי טעמא.** מביא לחם לחם אחר (שם). **לחם גלל תודה.** דכתיב והקריב על זבח התודה תלות (מנחות פ.). **ואין תודה גלל לחם.** משום הכי אבדה תודה אין מביא תודה אחרת אע״ג דלחמה קיים (שם). **שני דברים המתירין.** כגון זריקה ושחיטה מקדשים בקרבן לקדושה (מנחות עא.). **אין מקדשין את הלחם.** להיות קדוש קדושת הגוף ליפסל ביוצא ולינה (יבמות קד:). **אלא בשחיטה.** אבל בחפיה לא קדשי (מנחות עב:) ואע״פ שהן טעונין תנופה חיין עם הלחם אין תנופתן מקדשן אלא שחיטתן, דגמר מאיל מיר דכתיב (במדבר ו) ואת האיל יעשה זבח שלמים לה׳ על סל המצות, תלה הכתוב עשייה סל המצות בזביחת האיל, בפ׳ התכלת (יבמות שם). **קידש הלחם.** מותר באכילה (מנחות מז.). **לא קידש הלחם.** ולא תפיס פדיונו בקדושת שחי הלחם אלא בקדושת שאר תרומת הלשכה, וכמ״כ יליף לה מקרבנו על זבח תודת שלמיו, מגיד שאם מזבחה אלא לשם תודה קדש לחמו, וכבשי עצרת דמקדשי לחם מתודה ואיל מיר גמרינן (שם).

מוסף חנגאל

א. דודאי יתר מכדי חסרונן הם מתחסרין. תוס׳ שלנק. **ב.** מטי חצאי קבין. שם. **ג.** בלשון כבוד. מהר״ם מגלאה. **ד.** מפני שהוקבע לתודה זו. מ״ר סר״ן. **ה.** וכ״ש מדמי לחם עצמו שאינו מביא בהם תודה אחרת. תוס׳ ר״פ. **ו.** [אף ד]מה ריוח יש בה. תוס׳ שלנק. **ז.** והכא ליכא פסידא דאי לא פריק קא פסיד ליה. מ״ר סר״ן. **ח.** והיה דוחק גדול בעזדה. [אמנם] מתוך פרש״י משמע דאיירי ב״ד שהרי פירש וכו׳ אפילו הם עדיין טעונות עיבור צורה וכו׳, ואי אייריי ב״ג, כבר נתעברה צורתן ב״ד. תוס׳ הרא״ש. **ט.** דלא מיקדשי אלא בזביחה. שם. **י.** דגרע טפי כשעשו הזריקה ולא עשו אותה כדינה מכשלא עשו אותה כלל כמו הכא. תוס׳ ר״פ. **יא.** אלמא דאפילו נזרק ביום אמרינן ביה כזרוק דמי. מ״ר סר״ן. **יב.** ואוכלים אותה. תוס׳ הרא״ש. שהכהנים זריזים היו והיו יודעים לכוין שעותיהם. מ״ר רפינו דוד. **יג.** ומ״מ הוי הכיראה שפיר כיון שהיה שם עד קרוב שעה שישית. תוס׳ ר״פ.

רבינו חננאל

בכדי חסרונן, אבל יתר מכדי חסרונן אפילו רבנן מודו שמוכרין אותן, וכל שכן הכא בפסח שאם ישארו יפסדו לגמרי, וכבר פרשנוהו בגמ׳ במקומו באר היטב. **מתני׳** ועוד אמר ר׳ יהודה שתי חלות של תודה פסולות כו׳, תאני תנא על גב האצטבא, אמר ליה רב יהודה וכי להצניען הוא צריך שמניחן בתוך הבית, תני על גג האצטבא שיהו הכל מבוטין עליהן. **למה פסולות,** מפני שיש בחלות של תודה חמץ, לפיכך אין מביאין תודה בחג המצות, ואפילו בארבעה עשר אין מביאין, שכיון שאין התודה נאכלת אלא ליום ולילה, ובארבעה עשר אין מותר לאכלן אפילו בו ביום כלו, אין מביאין אותה לכתחילה להפסל, לפיכך מקדימין ומביאין הכל ביום שלשה עשר, ומפני שהיו באות הרבה היו נותרות ונפסלות. **והאי** דר׳ ינאי דאמר כשרות היו נדחו. ואוקימנא בשנשחט עליהן הזבח ורעיין לא נזרק הדם, וכדרבי דאמר שני דברים המתירין, וזן שחיטה וזריקה שמתירין חלבים למזבח והבשר לאכילה, כלומר מקדק(י)ש האחד בלא חבירו והנהנה ממנו כנהנה מן ההקדש שחייב קרבן מעילה. ור׳ מאי היא דתניא כבשי עצרת אין מקדשין שתי הלחם אלא בשחיטה, כיצד שחטן לשמן וזרק דמן לשמן קדש הלחם, שחטן שלא לשמן וזרק דמן לשמן לא קדש הלחם, שחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן לחם קדוש ואינו קדוש דברי רבי ר׳ אלעזר בר״ש אומר לעולם אינו קדוש הלחם עד שישחוט לשמן ויזרוק דמן לשמן אפי׳ תימא ר׳ אלעזר ברבי שמעון הכא במאי עסקינן כגון שנתקבל הדם בכוס ונשפך ור״א בר״ש סבר ליה כאבוה דאמר כל העומד לזרוק כזרוק דמי תנא משום רבי אלעזר אמרו כשרות היו כל זמן שמונחות כל העם אוכלין ניטלה אחת מהן תולין לא אוכלין ולא שורפין ניטלו שתיהן התחילו כולן שורפין תניא אבא שאול אומר שתי

שתי

מוסף חנגאל (המשך)

לשמן וזרק דמן שלא לשמן לא קדש הלחם, שחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן הלחם קדוש ואינו קדוש דברי רבי, ר׳ אלעזר בר׳ שמעון אומר לעולם אינו קדוש עד שישחוטו לשמן ויזרוק דמן לשמן, ואמרי אפילו תימא רבי אלעזר בר׳ שמעון כגון דקבליה לדם ואשתפוך, וסבר לה כר׳ שמעון אבוה דאמר כל העומד ליזרק כזרוק דמי. משום ר׳ אלעזר אמרו כשרות היו, כל זמן ששתיהן מונחות הכל אוכלין וכו׳.

שתי פרות היו חורשות. בירושלמי דייק ירושלים לא מקום שנהגו בו שלא לעשות מלאכה כלומר סברא הוא לנהוג שם איסור כיון שמתקבצין שם אף ממקומות שנהגו בהן איסור ותרומה וקדשים עושין **ביוצא בהן.**

שתי פרות היו חורשות בהר המשחה כל זמן ששתיהן חורשות כל העם אוכלין ניטלת אחת מהן תולין לא אוכלין ולא שורפין ניטלו שתיהן התחילו כל העם שורפין: **מתני'** [ח]רבי חנינא סגן הכהנים אומר [א]מימיהם של כהנים לא נמנעו מלשרוף את הבשר שנטמא בוולד הטומאה עם הבשר שנטמא באב הטומאה אע"פ שמוסיפין טומאה על טומאתו הוסיף ר' עקיבא [ב]ואמר מימיהם של כהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום בנר שנטמא בטמא מת אף על פי שמוסיפין טומאה על טומאתו אמר רבי מאיר מדבריהם למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה בפסח א"ר יוסי [ג]אינה היא המדה ומודים ר' אליעזר ורבי יהושע ששורפין זו לעצמה וזו לעצמה על מה נחלקו על התליה ועל הטמאה שר' אליעזר אומר [ד]תשרף זו לעצמה וזו לעצמה ור' יהושע אומר שתיהן כאחת: **גמ'** מכדי בשר שנטמא בוולד הטומאה מאי הוי שני כי שריף ליה בהדי בשר שנטמא באב הטומאה מאי הוי שני שני ושני הוא מאי מוסיף לו טומאה על טומאתו איכא אמר רב יהודה הכא [ה]בוולד וולד עסקינן דהוי ליה שלישי וקסבר שלישי מותר לעשותו שני והא אין אוכל ממטמא אוכל דתניא יכול יהא אוכל מטמא אוכל ת"ל [ו]וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא הוא טמא ואין עושה כיוצא בו טמא הניחא לאביי דאמר לא שנו אלא בחולין אבל בתרומה וקדשים עושה כיוצא בו ולרב אדא בר אהבה משמיה דרבא נמי דאמר לא שנו אלא חולין ותרומה אבל בקדשים עושה כיוצא בהן שפיר אלא לרבינא משמיה דרבא דאמר מקרא מלא דיבר הכתוב לא שנא חולין לא שנא תרומה לא שנא קדשים אינו עושה כיוצא בו מאי איכא למימר הכא במאי עסקינן דאיכא משקין בהדי בשר דקא מיטמא מחמת משקין אי הכי האי עם הבשר שנטמא באב הטומאה עם הבשר ומשקין מיבעי ליה אלא [ז]נהי דאין אוכל ממטא אוכל מדאורייתא מדרבנן מיהו ממטא: הוסיף ר' עקיבא מימיהן של כהנים לא נמנעו מלהדליק כו': מכדי שמן שנפסל בטבול יום הוי שלישי וכי מדליק ליה בנר שנטמא בטמא מת מאי הוי שני מאי קמ"ל שלישי מותר לעשותו שני היינו הך אמר רב יהודה הכא [ח]בנר של מתכת עסקינן דרחמנא אמר בחלל

מאי קא משמע לן דשלישי מותר לעשותו שני היינו הך. למ"ד אין אוכל ממטא אוכל מדאורייתא לא פריך לדלדיה הוסיף דמותר לעשות אף שני דאורייתא [ב]: ואילו

שני פרות היו חורשות. מתני' אמר רבי חנינא סגן הכהנים לא נמנעו מלשרוף הבשר שנטמא בולד הטומאה עם הבשר שנטמא באב הטומאה כו'. נקוט האי כללא בידך השרץ וכיוצא בו הוא אב הטומאה, כדתנן אבות הטומאה השרץ ושכבת זרע וטמא מת כו', והנוגע בהן נקרא ולד ראשון, והנוגע בולד ראשון נקרא ולד שני, והנוגע בולד שני נקרא ולד שלישי. ואקשינן אמתני' מכדי בשר שנטמא בולד הטומאה ולד שני הוא, כי שריף ליה בהדי בשר שנטמא באב הטומאה הלא

שני פרות היו חורשות. לאותו היום לסימן: **בשר המשחה.** הוא הר הזיתים: **מתני' מימיהם של כהנים.** הכא נקט לה משום סיפא דקתני מדבריהן למדנו ששורפין תרומה כו': **מלשרוף את הבשר שנטמא בוולד הטומאה.** שנגע בשר קודש זה בראשון לטומאה וה"ל איהו שני ולא נמנעו מלשורפו עם חמור ממנו ממי[ג] שנגע באב הטומאה דהואיל ואף זה הקל לשריפה עומד לא חשו אם מטמאין אותו יותר ממה שהי'. ובגמרא פריך מאי תוספת טומאה איכא הלא גם בראשונה בוולד טומאה נגע ועכשיו חוזר ונוגע בוולד הטומאה: **מלהדליק שמן.** של תרומה: **שנפסל בטבול יום.** והוא שלישי דטבול יום פוסל את התרומה מן התורה בינמות פרק הערל (דף עה.) מבכל קודש לא תגע[ד] ויולדת משטבלה לסוף ימי טומאה עד מלאת ימי טהרה שלה טבולת יום אחרון היא שהרי אינה ראויה להביא כפרה עד יום שמונים ואחד אלמא לא הוי הערב שמש דילה על שקיעת החמה דשמוני': **בנר שנטמא בטמא מת.** טמא מת אב הטומאה' הוא ומטמא כלים דכתיב (במדבר יט) וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת תטמא עד הערב בפרשת פרה גבי טומאת אדם אלמא טמא מת מטמא אדם ועשאו הכתוב אב הטומאה כשרץ ונבילה שמטמאין אדם ולא כנוגע בהן שאין מטמא אלא אוכלין ומשקין דכתיב בשרצים (ויקרא יא) כל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא אלמא לא מקבל טומאה מן הכלי שקיבל טומאה מן השרץ אלא אוכל ומשקה בלבד ולא אדם וכלים והאי נר הוי לאשון ועכשיו יש כאן תוספת טומאה שמתחלה היה שמן זה שלישי וחזר ועשה שני ע"י הנר דהואיל ויש טומאה עליו לא חיישינן ליה ומותר להוסיף בלילים: **מדבריהן למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה בפסח.** עם זמן הביעור דהואיל והולכת לאיבוד אף הטהורה ואסורה מדאורייתא לא חיישינן לשמירתה ואע"ג שמוחזרין אנו לשומרה בעהרה דכתיב (במדבר יח) את משמרת תרומותי: **אינה היא המדה.** אי אתה יכול ללמוד את זו מדבריהן. ובגמרא [טו.] מפרש מאי אינה היא המדה: **ומודים ר"א כו'.** רבי יוסי קאמר לה לאע"ג דאיפלוג ר"א ורבי יהושע בשריפת תרומה בהא מודו ששורפין זו לעצמה וזו לעצמה: **גמ' שני ושני הוא.** מתחלה היה שני ועדיין שני הוא: **הכא בוולד וולד עסקינן.** אי בוולד הטומאה דקתני מתני' וולד וולד קאמר דהיינו שני ובשר שנגע בו הוה שלישי וכי הדר שרפי ליה בהדי בשר שנטמא באב הטומאה שהוא שלישי זה שני: **והא אין אוכל ממטא אוכל.** וכיון דלא מטמא ליה מאי תוספת איכא: [ט] **ואין עושה כיוצא בו.** ואין מטמא אוכל כיוצא בו: **הוא טמא.** משמע מיעוטא: **אבל תרומה וקדשים עושה כיוצא בה.** דילפינן מנבואת חגי לחם וגזיד יין ושמן (חגי ב): **שפיר.** דמתני' בקדשים קיימי': **מקרא מלא.** לא הוצרך ממשמעו לא תרומה ולא קדשים אלא דבר שלם דיבר דאין אוכל ממטא אוכל לעולם ובואת חגי טומאות דרבנן נינהו וכבר נגזרו כדלקמן [יח.] אבל דאורייתא לא ממטא אלא אוכל משקה ומשקה אוכל לקמן בפירקין (דף יח.) יליף לה דאוכל ממטא משקה ומשקה אוכל: **דאיכא משקין בהדי בשר.** כשנגע באב הטומאה היה משקה טופח עליה וממטא עמה והוה אף המשקה ראשון וכשורפה עליין הוא עליה וממטא הבשר שנשרף עם זה מחמת המשקין ועשאה שלישי שני: **מדרבנן ממטא.** ולא מוספי ליה טומאה מדרבנן: **מאי הוי שני.** דגר הוי ראשון: **היינו הך.** דר' חנינא דתרילנא בהכי ומאי הוסיף ר"ע דמשמע דהוסיף עדות על עדות חידוש על חידוש: בחלל

שתי פרות היו חורשות. בירושלמי דייק ירושלים לא מקום שנהגו בו שלא לעשות מלאכה כלומר סברא הוא לנהוג שם איסור כיון שמתקבצין שם אף ממקומות שנהגו בהן איסור ותרומה וקדשים עושין **ביוצא בהן.** פירש בקונטרס דנפיק מקרא דחגי אל הלחם ואל הגזיד [א] ולר"ת דמפרש לקמן [ד' יח.] או אל הגזיד אור"י דנפקא ליה מוהבשר אשר יגע בכל טומא לא יאכל (ויקרא ז') אפי' באוכל [ב] ותרומה [ג] נפקא לן כיון דלא מצינו למימר מקרא אלא דבר הכתוב דהא איכא קדשים דעושין כיוצא בהן נוקי קרא בדדמי טפי [ד] דהיינו חולין [ה]:

דאיכא משקין בהדי בשר. מכאן מדקדק ריב"א[ו] [ז]דמשקין מטמא בפחות מרביעית דסתם משקין דבהדי בשר לית בהן רביעית ולקמן (דף יח:)[ח] נמי אמרו גבי מים אבל פחות מרביעית טמאים והא דאמר בפרק אין מעמידין (ע"ז דף נא. וש"ס) גבי יין נסך דמטמא טומאת משקין ברביעית ובפ"ב דנדה (דף יט:) גבי דם היכוק ובכמה דוכתין אומר ריב"א דבפסול גויה אייר דשיעורו ברביעית כדאמר במעילה בפרק קדשי מזבח (דף יח:) דכל המשקים מצטרפין לפסול הגוייה ברביעית[ו] ור"י מפרש דהא דבעינן רביעית היינו בהכי דעיקר טומאה לאו דאורייתא כגון סתם יין כותים ודם היוכוק דאפי' ביתר מרביעית לא מטמא מדאורייתא אבל שאר משקין מדאורייתא בכל שהוא ור"ת אומר דמדאורייתא בעינן רביעית לטמא אחרים אבל מדרבנן מטמא אחרים בכל שהוא ולפי' ל"ל דהשתא לא מסיק אדעתיה שאוכל יטמא אוכל אפילו מדרבנן מדאיצטריך לאוקמא במשקין ומדרבנן ולא מוקי כמסקנא דאוכל מטמא אוכל מדרבנן ואף על גב דאין אוכל מטמא אוכל אפילו מדרבנן[ז] מכל מקום מסקנא שלישי ע"י עניס ולבונה[ח] או על ידי משקין דאכתי לא גזרו דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה[ט]:

עם בשר ומשקין מיבעי ליה. ולא אמאי לא פריך מאי איריא שנטמא באב הטומאה אפי' בראשון ושני נמי[י] דפריך לקמן על ר"ע וי"ל משום דרבי חנינא קאמר מימיהם של כהנים משמע שמעולם לא הוא אף קודש י"א דבר דגזרו דכל הפוסל התרומה מטמא משקין להיות תחלה[יא] דבפ"ק דשבת (דף יד: וש"ס) מוקי האוכלין והכלים שנטמאו במשקין במשקין הבאים מחמת ידיים ולפי שגזרו לידים פוסלין התרומה עושין המשקין שנגעו בהן תחלה:

מאי [יב] **אמר לן דשלישי מותר** לעשותו שני היינו הך. למ"ד אין אוכל ממטא אוכל מדאורייתא לא פריך לדלדיה דמותר לעשות אף שני דאורייתא [יב]: ואילו

[ח] עדיות פ"ב [מ"ח], [ט] ג"ז ס"ס, [י] [עם מי רש"ש], [יא] [ויקרא יב], [יב] [צ"ל אחר ד"ה הוא], [יג] [ועי' תוס' שיריון עמ. ד"ה היה אוכל ותו' יומא פ: ד"ה ותליס ומכולן פז: ד"ה כל מקה וכריתות יג: ד"ה ותנן], [יד] [וע"ש ברש"י ד"ה אבן],

גליון הש"ם

תוס' ד"ה דאיכא. דמשקין מטמא בפחות מרביעית כו'. עי' ברש"י לקמן דף יח ע"ב ד"ה אבל לית בהו רביעית:

מוסף תוספות

א. שהלחם מטמא נזיר. **תוס' שאנן.** **ב.** (ה)[ד]האי טמא מיקרי. **ס"ס.** **ג.** בין להאי פי' בין לפרש"י. **ס"ס.** **ד.** מ"מ. בדשייך טפי. מ' הכ"ר. **ה.** מ"מ. **מוקמינן** ליה זכר לכל הפחות שאנו יכולים להעמידו. **תוס' ר"פ.** **ו.** אבל לענין לטמא אחרים בין דאורייתא בין דרבנן סגי ליה בכל שהוא. **ס"ס.** **ז.** מ"מ. ותימא כיון דאין אוכל ממטא אוכל אפי' מדרבנן, לא משכחת שלישי אלא ע"י משקין, כגון משקה אוכל ואוכל משקה, והנך משקין אחרונים ראשונים הוו, דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה (פרה פ"ח מ"ז). **תוס' הכ"ר.** **ח.** כדמפרש ר"ת לקמן על רביני בקודש (יט.). **ס"ס.** **ט.** [ד]לא נתקנה עדיין בימי ר' חנינא סגן הכהנים, שהיא א' מי"ח דבר דגזרו ב"ש וב"ה. **ס"ס.** **י.** דתנן כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה. **קוביית הגמ' לקמן ע"ב.** **יא.** מ"מ. [יא"ל] דגזירה דכל הפוסל את התרומה וכו' היתה אחר רבי חנינא סגן הכהנים כדפרישית. **תוס' הכ"ר.** אבל לר"ע דהוא בתרא ליכא למימר דמסהדי מקמי גזירת משקין. **מי' הכ"ר.** **יב.** דאילו התם שלישי דאורייתא מותר לעשותו שני דרבנן ואילו הכא שלישי דאורייתא מותר לעשותו שני דאורייתא. **תוס' שאנן.**

רבינו חננאל

תניא אבא שאול אומר. שתי פרות היו חורשות בהר המשחה כו'. מתני' אמר רבי חנניה סגן הכהנים מימיהם של כהנים לא נמנעו מלשרוף הבשר שנטמא בולד הטומאה עם הבשר שנטמא באב הטומאה כו'. נקוט האי כללא בידך השרץ וכיוצא בו הוא אב הטומאה, כדתנן אבות הטומאה השרץ ושכבת זרע וטמא מת כו', והנוגע בהן נקרא ולד ראשון, והנוגע בולד ראשון נקרא ולד שני, והנוגע בולד שני נקרא ולד שלישי. ואקשינן אמתני' מכדי בשר שנטמא בולד הטומאה ולד שני הוא, כי שריף ליה בהדי בשר שנטמא באב הטומאה הלא

קג א מיי' פי"ט מהל' פסולי מוקדשין ה"י: **קד ב ג** מיי' פ"ג מהל' ממן ומלה הל' ד: **קה ד** מיי' פי"ט מהל' פסולי מוקדשין ה"י: **קו ה** מיי' פ"ז מהלכות אבות הטומאה הל' ג ממא עשין רמז: **קז ו** מיי' פי"ט מהלכות פסולי מוקדשין הל"י:

תורה אור השלם

ז. וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל זָרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם: ויקרא יא לח

רבינו חננאל (המשך)

נעשה הנוגע באב הטומאה ולד ראשון, כי נגע באחר משני ליה ולד שני, השתא כי נגע בבשר הזה שהיה ולד שני לא הוסיף לו טומאה, ולד שני הוה וגם עתה כשנגע בו הולד הראשון נעשה ולד שני, מה הוסיף לו דקתני במתני' אע"פ שמוסיף לו טומאה על טומאתו. ופריק רב יהודה ולד דמתני' ולד שיני הוא, שעשה הבשר שנגע בו וולד שלישי, והבשר שנגע באב הטומאה נעשה הוא ולד ראשון, [ז]כאשר נגע בבשר שהיה הולד שלישי עשאו שני, הנה הוסיף לו טומאה שעד עתה היה ולד שלישי ועכשיו נעשה שני. ואקשינן היאך הבשר שהוא אוכל ומטמא אוכל כיוצא בו, והתניא יכול יהא אוכל ומטמא אוכל, ת"ל וכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם. הוא טמא ואין עושה טמא כיוצא בו. הניחא למאן דאמר בחולין אינו עושה. ולמאן דאמר בחולין ובתרומה נמי אין עושה, אבל בקדשים עושה טומאה כיוצא בה שפיר, דהני קדשים ניתנו, אלא לרבינא דאמר אפילו קדשים נמי אין עושה אוכל טמא כיוצא בו מאי איכא למימר. ופריק רב נחמן בר יצחק מהא דתנן אין כלי חרס מטמא חבירו אלא במשקה, נטמא המשקה טמאוהו, הכא נמי כגון דאיכא משקין בהדי האי בשרא דמטמא הבשר מחמת משקין, ונדחה. ואסיק' דאין אוכל מטמא אוכל מדאורייתא, ומתני' דקתני בשר מטמא בשר אחר מדרבנן.

מתני' הוסיף ר' עקיבא מימיהם של כהנים כו'. ואקשינן מכדי שמן שנפסל בטבול יום מאי הוא שלישי, כי הטבול יום פוסל ואינו מטמא, והשלישי פוסל ואינו מטמא, דתנן בטהרות פ"ב הראשון והשני שבתרומה טמאין ומטמאין. שלישי פסול ולא מטמא, ותנן בטבול יום פ"ב המקפה של תרומה והשום והשמן של חולין ונגע טבול יום במקצתו פסל את כלן, נמצא זה השמן פסול והוא כמו שלישי, כדנגע ביה בזה השמן הנר שנטמא בטמא מת, שיר הוא, כי הנר הוא ולד ראשון, והשמן שנגע בנר נעשה ולד שני, מאי קמ"ל ר' עקיבא שלישי מותר לעשותו שני, היינו דר' חנניה סגן הכהנים. ומוקים רב יהודה למתני' בנר של מתכת, דרחמנא אמר בחלל חרב,

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות